

Uzasadnienie opinii dla Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego AJD w Częstochowie w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie historia dr. Maciejowi Janikowi

1. Życiorys naukowy Habilitanta

Dr Maciej Janik ukończył w 1974 studia historyczne na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jest również absolwentem Studium Muzeologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1979). W latach 1974–1979 był pracownikiem Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach i Państwowego Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie. W latach 1979–2001 pracował w kilku placówkach oświatowych w Lublińcu jako wychowawca-surdopedagog, nauczyciel języka łacińskiego i historii. Od października 2002 r. aż do chwili obecnej pracuje jako adiunkt w Instytucie Historii Akademii Jana Długosza w Częstochowie. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, uzyskał na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w 2001 r. na podstawie pracy doktorskiej *Polskie kalendarze astrologiczne epoki saskiej*. Jej promotorem był prof. dr hab. Józef Szymański, a recenzentami prof. dr hab. Anna Migoń i dr hab. Marian Chachaj, prof. UMCS. Praca naukowa i dydaktyczna habilitanta była nagradzana, czego dowodem jest uzyskanie nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego zespołowej II stopnia za osiągnięcia naukowe (uczestnictwo w projekcie *Corpus Inscriptionum Poloniae*, 1987), uzyskanie Medalu Edukacji Narodowej (2001) oraz Nagrody Ministra Edukacji Narodowej II stopnia (2005).

2. Udział w projektach międzynarodowych i konferencjach, efekty współpracy międzynarodowej

W latach 1977–2000 habilitant uczestniczył w 7 konferencjach naukowych, w tym jednej zagranicznej (*Graz, 5 Kongres Epigrafiki Średniowiecznej i Nowożytnej*, w dniach 10–14 maja 1988). Tego typu aktywność naukowa habilitanta wydatnie wzrosła po uzyskaniu doktoratu. W latach 2001–2013 uczestniczył on w 19 konferencjach naukowych w różnych ośrodkach akademickich w kraju (Częstochowa, Opole, Lublin, Toruń, Warszawa, Wrocław) a także poza krajem (Ostrava). Spośród nich 6 posiadało status międzynarodowych.

3. Ocena najważniejszych osiągnięć naukowych stanowiących wkład Habilitanta do rozwoju dyscypliny

Dorobek naukowy dr. Macieja Janika obejmuje kilka obszarów badawczych: kalendarografię staropolską, staropolską historiografię popularną, dydaktykę źródła historycznego, źródłoznawstwo oraz historię regionalną. Godnym podkreślenia jest również fakt prowadzenia badań nad wielorakimi merytorycznie i chronologicznie źródłami, w tym np. regionalnymi

pieśniami ludowymi z regionu lublinieckiego oraz pochodzącymi z tego regionu źródłami epigraficznymi. Tym samym dorobek ten świadczy o podejmowaniu różnych wątków i problemów w bardzo szerokiej perspektywie czasowej. Habilitant wykazał się ponadto dużą aktywnością naukowo-badawczą nie tylko w zakresie badań źródłoznawczych, ale także na polu działań popularyzatorskich i dydaktyczno-organizacyjnych.

Istotnym wkładem Habilitanta w rozwój dyscypliny jest zwrócenie uwagi, że źródła są wyjątkowo istotnym narzędziem kształtowania wiedzy historycznej, ważnym punktem rozważań o ich miejscu w dydaktyce historii, a zwłaszcza w procesie upowszechniania wiedzy historycznej, czy wręcz o jej miejscu w kulturze popularnej. Samą edukację konsekwentnie definiuje przy tym w ujęciu szerszym niż czyni to dydaktyka, jako zjawisko znacznie wykraczające ponad ramy szkoły. Dlatego dorobek naukowy Habilitanta jest bogaty w rozważania o formach popularyzowania wiedzy historycznej – zwłaszcza źródłowej – w szerszych kręgach społecznych. Skupienie uwagi na badaniu szerokiej gamy źródeł oraz możliwościach zainteresowania nimi szerszego kręgu odbiorców, zaowocowało podejmowanie wątków: wykorzystania ich w dydaktyce szkolnej, poszczerczenia związków szkoły z muzeami oraz propagowania badań regionalnych. Habilitant konsekwentnie przekonuje w swych publikacjach, że w kształtowaniu kultury i popularnej wiedzy historycznej zasadnicze znaczenie ma możliwość zetknięcia się z źródłem historycznym, jak też zdolność odwołania się do świadomości historycznej społeczeństwa. Wyróżniającą cechą tych badań jest ich interdyscyplinarny charakter oraz wykorzystywanie różnych metod: epigrafiki, kalendarigrafii, historii fotografii, historii historiografii, historii literatury i bibliologii oraz folklorystyki, etnologii i muzeologii. Cechą charakterystyczną dorobku naukowego Habilitanta jest również nie tylko wykorzystanie źródeł dla szerzenia wiedzy historycznej w szerokich kręgach społeczeństwa, ale również na możliwość poszukiwania źródeł wiedzy historyka w zabytkach kultury popularnej.

4. Dane bibliometryczne

Dorobek naukowy habilitanta stanowią ogółem 92 pozycje, w tym 3 publikacje książkowe (w tym jedna współautorska), 41 artykułów naukowych, 5 recenzji, 9 prac redakcyjnych, 25 artykułów popularnonaukowych, 7 biogramów, 1 katalog i 1 informator, w tym 58 po uzyskaniu stopnia doktora (29 artykułów naukowych, 2 recenzje, 4 prace redagowane i współredagowane, 14 artykułów popularnonaukowych, 7 biogramów, 1 informator). Trzon tematyczny dorobku tworzą prace poświęcone źródłom historycznym interpretowanym w szerokim kontekście polskiej kultury i edukacji historycznej. W polu zainteresowań habilitanta znalazły się m. in. przekazy epigraficzne, toponimiczne, fotograficzne, gazety pisane, kalendarigrafia staropolska, popularne formy historiografii staropolskiej, zabytki kultury materialnej i folklorystyki, a po

uzyskaniu stopnia doktora – dydaktyka źródła historycznego, historia regionalna oraz historia oświaty i wychowania. Habilitant posiada także pewne zasługi jako animator regionalnej działalności wydawniczej o charakterze naukowym i popularnonaukowym. Był współinicjatorem lub założycielem oraz redaktorem lub współredaktorem periodyków „Szkice Lublinieckie” i „Lubliniecki Pamiętnik Pedagogiczny”. W roku 2008 pod jego redakcją wyszła praca *Zamek Lubliniecki*.

5. Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne

Praca dydaktyczna habilitanta obejmuje w sumie trzy dekady następujące po roku 1979. Pierwszą z nich poświęcił surdopedagogice a częściowo i nauczaniu języka łacińskiego. Druga objęła nauczanie historii w szkole licealnej, trzecia zaś nauczanie w szkole wyższej (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie). W ostatnim z tych okresów habilitant prowadził wykłady i ćwiczenia z dydaktyki historii w liceum, a także ćwiczenia z dydaktyki historii w szkole podstawowej głównie dla studentów historii, a także dla potrzeb studentów filologii polskiej i filologii obcych wybierających historię jako drugą specjalność. Od roku akad. 2011/2012 w związku z uruchomieniem w Instytucie Historii studiów doktoranckich, prowadzi wykład i ćwiczenia z zakresu dydaktyki szkoły wyższej połączone z praktyką śródroczną. Jest autorem opracowania programu i treści tych przedmiotów studiów. Obok dydaktyki historii do przedmiotów najdłużej realizowanych przez habilitanta należy także historia wychowania (wykłady i ćwiczenia od r. akad. 2003/2004) oraz edukacja regionalna (wykłady i ćwiczenia od r. akad. 2005/2006). Ostatnio powierzono mu także wykład oraz ćwiczenia z nauk pomocniczych historii XIX i XX w.

Habilitant posiada duży dorobek w zakresie popularyzacji historii i ochrony zabytków (restauracja zamku lublinieckiego). Obejmuje on popularne wykłady (ok. kilkadziesiąt) związane z działalnością programową domów kultury, bibliotek, towarzystw kulturalnych i krajoznawczych, instytucji i organizacji samorządowych, Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Lublińcu. Zróżnicowane formy pracy popularyzatorskiej realizowane we współpracy ze szkołami oprócz prelekcji zaowocowały jego udziałem w organizacji konkursów regionalnej wiedzy historycznej i projektach edukacyjnych. W latach 1993–2003 był przewodniczącym Komitetu Rejonowego Olimpiady Historycznej oraz współorganizatorem i jurorem Powiatowego Konkursu Wiedzy o Regionie w Lublińcu. Od kwietnia 2013 r. jest członkiem Rady Programowej Akademii Młodych Odkrywców w Lublińcu (forma uniwersytetu dziecięcego) przejętej pod patronat Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Wśród pozycji dorobku popularyzatorskiego habilitanta znajdują się także wystawy o charakterze muzealnym, artykuły (ok. 25) oraz opracowana wspólnie z Teresą Janik publikacja *Lubliniec i okolice. Przewodnik krajoznawczy*. W 2003 r. otrzymał Dyplom Marszałka Województwa

Śląskiego „Za aktywny udział w pracach nad kreowaniem pozytywnego wizerunku województwa śląskiego”. W trakcie kilkunastoletniej pracy w charakterze nauczyciela akademickiego habilitant spełniał wiele obowiązków służących organizacji działalności dydaktyczno-naukowej w uczelni wyższej. Był m.in. koordynatorem (tutorem) nowych programów studiów i programu ECTS w Zespole Dydaktyki i Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli oraz członkiem zespołów ds. jakości kształcenia. Od kilku lat jest członkiem Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego, a od 2012 roku pozostaje w składzie Senatu Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

6. Odniesienia do recenzji

Wszyscy recenzenci podkreślili, że osiągnięcia naukowe Habilitanta spełniają ustawowe wymagania stawiane na tym polu kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego, a zgłoszony we wniosku cykl publikacji pt. „Źródła w przestrzeni kultury materialnej i edukacji” ma oryginalny, nowatorski i twórczy charakter. Podkreślili, iż dorobek naukowy dr. Macieja Janika obejmuje stosunkowo szeroki wachlarz zagadnień, spośród których wymienić należy: historiografię, źródłoznawstwo, dydaktykę oraz historię regionalną, analizowanych na dodatek w znacznej perspektywie chronologicznej. Zwrócili ponadto uwagę na interdyscyplinarny charakter publikacji, wykorzystywanie różnorodnej metodologii oraz konsekwencje badawczą. W związku z powyższym wszystkie recenzje kończyły się jednoznaczną konkluzją stwierdzającą, iż osiągnięcia naukowe oraz dorobek naukowy i organizacyjny Habilitanta należy uznać za spełniający kryteria określone w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi nowelizacjami) i w związku z powyższym wnioskiem o nadanie przez Radę Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie dr. Maciejowi Janikowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

7. Odniesienia do przebiegu dyskusji na posiedzeniu Komisji habilitacyjnej

Wszyscy recenzenci podtrzymali swoje opinie zawarte w złożonych recenzjach.

Wskazano na znaczną aktywność naukową i organizacyjną Habilitanta, a także na wieloaspektowość jego zainteresowań badawczych koncentrujących się w czterech zasadniczych obszarach: historiografii, źródłoznawstwa, dydaktyki historii oraz historii regionalnej. W trakcie dyskusji wszyscy członkowie komisji uznali, iż prace składające się na jednotematyczny cykl publikacji zatytułowany „Źródła w przestrzeni kultury materialnej i edukacji” mają charakter oryginalny i twórczy, podkreślając ich walory merytoryczne, warsztatowe i metodologiczne.

Osiągnięcia naukowe, zarówno w obszarze aktywności naukowo-badawczej, jak i w zakresie badań źródłoznawczych, ale także na polu działań popularyzatorskich i dydaktyczno-organizacyjnych, ocenili jako istotne, a na pewnych odcinkach za nawet znaczące.

W związku z powyższym wszyscy członkowie komisji uznali wniosek Kandydata o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych za uzasadniony, spełniający kryteria określone w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi nowelizacjami) i w związku z powyższym opowiedzieli się za wnioskiem o nadanie przez Radę Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie dr Maciejowi Janikowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

Częstochowa, 29 stycznia 2014 r.

Przewodniczący Komisji

prof. dr hab. Maciej Salamon